

Utdragen Coronakris skadlig för basindustrin

Foto: Boliden

Kerstin Hallsten
Chefekonom
kerstin.hallsten@industriarbetsgivarna.se
0702-67 70 25

Sammantagen bedömning och risker

Världen har under detta år drabbats av en pandemi och en extremt allvarlig global kris som på många sätt saknar motstycke. Pandemin är en katastrof ur ett mänskligt perspektiv då många har insjuknat och avlidit. Många drastiska åtgärder har sedan vidtagits för att begränsa smittspridningen och människor har behövt ändra och ställa om sina liv på ett sätt som få hade kunnat föreställa sig. Samhällen och gränser har stängts och globala värdekedjor har brutits. Åtgärderna har fått enorma konsekvenser på den ekonomiska utvecklingen. Tjänstenärings- och transportsektorn har initialt drabbats värst, men även andra delar av näringslivet och samhället har påverkats och framförallt kommer de att drabbas allt mer ju längre krisen pågår. Hittills har vi sett historiska ras i faktisk produktion och i framtidsindikatorer, och det har varit kraftiga reaktioner på de finansiella marknaderna med bland annat stora börsfall. Vissa indikatorer har vänt upp svagt i maj men nivåerna är låga och signalerar ett mycket svagt läge och fallande produktion.

Viruset kommer påverka samhället under lång tid framöver

Avgörande för den framtida utvecklingen är bland annat om och hur viruset muteras och sprids, hur immuniteten utvecklas och när storskaliga tester, någon behandling och ett vaccin är på plats. Osäkerheten är enorm kring dessa frågor, och denna osäkerhet är också central i den framtida utvecklingen. Tyvärr tyder det mesta på att det dröjer innan en omfattande vaccinering kan ske i Sverige och brett i världen, här får man sannolikt räkna år. I Sverige dröjer även tester i stor skala vilket är extremt bekymmersamt och svårt att förstå. Det tycks också som en förvånansvärt låg andel av befolkningen har utvecklat antikroppar mot viruset, vilket innebär att det kan ta lång tid att uppnå så kallad flockimmunitet. Olika begränsningsåtgärder kommer därför att finnas kvar under lång tid. Även om restriktionerna lättar är det dock troligt att virusets existens kommer fortsätta att påverka folks beteende vilket i sig håller tillbaka den ekonomiska utvecklingen.

Begränsat utrymme att hantera krisen och risk för global finanskris

Många initiativ har vidtagits från regeringar och centralbanker för att begränsa de negativa effekter som drabbar individer och företag av de åtgärder som vidtas för att

begränsa smittspridningen. Utmaningarna är dock så stora och omfattande att det kommer ta lång tid att återgå till läget innan pandemins utbrott. Som lyfts i tidigare rapporter är det ekonomiskt-politiska utrymmet att hantera negativa chocker till ekonomin begränsat. En aktiv finanspolitik i vissa delar av euroområdet skulle till och med kunna förvärpa situationen genom att utlösa en global finansiell kris. Kommissionens försök att möjliggöra finanspolitisk stimulans via EU-budgeten är ett sätt att undvika detta. Men sannolikt kommer exempelvis euroområdet tvingas fortsätta att öppna upp sina länder av ekonomiska skäl.

BNP-nivån lägre i slutet av 2021 än innan krisen

I ett scenario där samhällen långsamt och gradvis öppnas upp under detta år och framåt kan fallen i BNP väntas bromsa upp i slutet av detta år och en återhämtning påbörjas under 2021. BNP i Sverige väntas då minska med 6 procent 2020 och öka med 3,8 procent 2021. Raset väntas bli något mindre i Sverige än i euroområdet då vi infört mindre striktare begränsningar i samhällslivet, och har större möjligheter att hantera krisen. Men vårt tydliga exportberoende gör att även Sverige drabbas hårt. Trögheten i återgången gör att det stora fallet under 2020 inte hämtas in under 2021. Sammantaget hamnar både Sverige och euroområdet i slutet av 2021 på en lägre produktionsnivå än innan krisen bröt ut.

Basindustrin inte fullt lika drabbat - ännu

Basindustrin exporterar drygt 90 procent av det som produceras och är därmed i stor utsträckning beroende av världshandeln och i viss utsträckning globala värdekedjor. Initialt drabbades industrin av problem i distributionskedjorna, med brist på insatsvaror, containrar och stigande fraktkostnader. Jämfört med andra delar av näringslivet har basindustrin hittills drabbats mindre. Produktionen har hållits igång och de har levererat på tidigare orders. Men fallande efterfrågan och priser på många av industriernas produkter och dyrare produktions- och leveranskostnader har pressat lönsamheten. Utlandsberoendet gör att den pågående pandemin bedöms få en tydligt negativ påverkan på industrin, ju längre krisen pågår desto större blir effekterna.

Men samtidigt innebär ett ökat fokus på klimat och hållbarhet i samhället, både i Sverige och globalt, möjligheter för basindustrin. Till exempel är detta fokus tydligt i de förslag på återstartsprogram som diskuteras. Produkter från skogen och metaller är en viktig del i att minska koldioxidutsläppen, och svensk basindustri ligger i framkant när det gäller hållbar produktion och att bidra till ett minskat klimatavtryck. Sammantaget bedöms produktionen i basindustrin falla med 6 procent 2020 och stiga med 5 procent under 2021.

Olika scenarier

Det ytterst osäkra läget gör att det är viktigt att analysera olika scenarier. Ingen kan idag med säkerhet säga hur epidemin och flockimmuniteten utvecklas, när tester och vaccin är på plats och när och hur mycket samhällen öppnar upp. I rapporten finns därför ett alternativt scenario där utbrottet, begränsningsåtgärderna och oron på de finansiella marknaderna antas pågå under en längre tid under 2020. Detta ger en lägre tillväxt i Sverige och globalt i år, men sedan en något starkare återhämtning under 2021.

Återhämtningen försvåras och försenas

Det finns även andra faktorer som kan medföra en mer dämpad tillväxt och en långsammare återhämtning. De åtgärder som nu vidtas av regeringar och centralbanker syftar till att de kontrakt och band som finns mellan olika aktörer i samhället inte ska brytas. Det handlar om band mellan arbetstagar och arbetsgivare, mellan företag i leverantörs- och värdekedjor, mellan hyresvärdar och hyresgäster. Dessa kedjor eller nätverk tar lång tid och är kostsamma att bygga upp. Går nätverket

sönder förstörs dessa värden vilket innebär en stor förlust för samhället. Tidigare kriser visar till exempel att om en lågkonjunktur blir långvarig ökar den strukturella arbetslösheten och produktivitetstillväxten dämpas. Senast inträffade det efter finanskrisen 2009 då det blev en tydlig nedväxling i BNP-tillväxt, produktivitet och handel. Om krisen drar ut på tiden kan tillväxten växla ned ytterligare och återhämtningen försvåras och försenas.

Synen på risk och hur den hanteras blir avgörande framöver

Framtiden påverkas också av hur samhället i stort förhåller sig till risk. Att det exempelvis fanns en risk för en pandemi var ingen svart svan. Att många länder skulle få omfattande svårigheter att hantera en lågkonjunktur var också väl känt. Liksom att motståndskraften hos företag och hushåll på sina håll i världen var svag på grund av hög skuldsättning och upptrissade tillgångspriser. Trots detta har samhället i många avseende inte hanterat dessa risker och sårbarheter. Beroende på hur nuvarande kris utvecklas kan detta beteende påverkas i mer eller mindre utsträckning. Blir krisen långdragen och kostsam kommer sannolikt mer fokus läggas på att hantera olika risker. Benägenheten att minska sitt risktagande öka, vilket kan innebära exempelvis fortsatt regionalisering av verksamheter. Men det kan även bli en ökad protektionism och minskad tillväxt i världshandeln. Detta kan minska tillväxten generellt och tillfälligt pressa upp inflationen men samtidigt minska volatiliteten i den ekonomiska utvecklingen.

Viktigt att det finns kvar finanspolitiskt utrymme

I Sverige har vi mer utrymme än många andra länder att bedriva en expansiv finanspolitik, vilket regeringen har gjort. Men då risken är stor att krisen blir mer utdragen är det viktigt att inte allt finanspolitiskt utrymme används för att stödja de branscher som drabbas initialt. Andra branscher, som exempelvis basindustrin, kan drabbas hårt längre fram om krisen blir långvarig.

Tabell A. Prognoser; basscenario samt scenario med längre utbrott och längre tid med restriktioner under 2020 (inom parentes)

	2020	2021
Global BNP	-3,0 (-5,5)	5,5 (6,5)
USA, BNP	-6,0 (-8,0)	4,5 (5,5)
Euroområdet, BNP	-7,2 (-10,0)	4,4 (5,4)
Sverige		
BNP*	-6,0 (-8,3)	3,8 (4,4)
KPIF (årsgenomsnitt)	0,5 (0,5)	1,4 (1,2)
Reporäntan (slutet av året)	0 (0)	0 (-0,5)
Arbetslöshet (Procent av arbetskraften)	10 (11)**	10 (11)

Anm; Årlig procentuell förändring, om inget annat anges. * kalenderkorrigerad, ** i slutet av året

Internationell utveckling

- Utbrottet av Covid-19 bidrar till en tydlig nedgång under 2020.
- Under 2021 kan det bli en återhämtning givet att åtgärderna att begränsa smittspridningen gradvis fasas ut.
- Nedåtriskerna för den ekonomiska utvecklingen är tydliga.
- Om krisen drar ut på tiden kommer återhämtning försvåras och försvagas.

Coronaviruset ändrade allt

I år har världen drabbats av en pandemi och en mycket allvarlig kris. Krisen är unik i bemärkelsen att många människor har insjuknat och att de flesta länder är drabbade. Och dessutom samtidigt. Detta är en katastrof ur ett mänskligt perspektiv då många har smittats och avlidit.

Många drastiska åtgärder har vidtagits i världen för att stoppa smittan. Samhällen och gränser har stängts ned, produktion har stoppats och butiker har tvingats hålla stängt, utgångs- och reseförbud har införts. Likviditetsproblem, allmän oro och kraftiga reaktioner på de finansiella marknaderna med bland annat stora börsfall, stigande riskpremier och ökad volatilitet har inträffat. Krisen träffade initialt tjänsteföretag inom besöks- och turistnäringen hårt, liksom transportsektorerna. I branscher där produktionen fortfarande har hållits igång har denna försvårats och blivit mer kostsam på grund av bland annat ökad sjukfrånvaro, brutna globala värdekedjor, brist på transporter, containrar och insatsvaror.

Att många länder drabbats samtidigt och att krisen alltså är synkroniserad innebär en extra utmaning både vad gäller sjukvården och de ekonomiska effekterna.

Utbrottet av Covid-19 men framförallt efterföljande politiska åtgärder för att stoppa smittspridningen har och kommer att få omfattande ekonomiska konsekvenser globalt och i Sverige. Händelserna får katastrofala följder för många människor i termer av försämrade välfärd, arbetslöshet, förlorade värden på tillgångar, konkurser och kraschade livsverk och

drömmar. Restriktionerna får en tydligt negativ effekt på människors hälsa och välmående.

Kraftiga fall runt om i världen

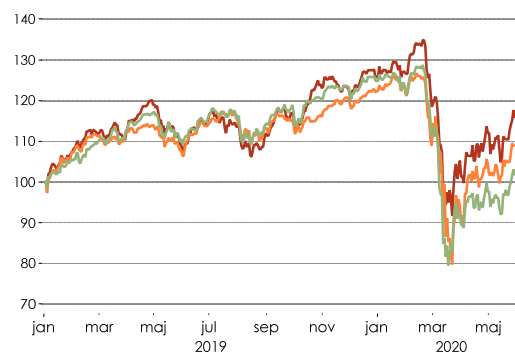
Kraftig reaktion på de finansiella marknaderna

På de finansiella marknaderna blev de initiala effekterna kraftiga och i vissa avseenden oväntade. Viljan att ta risk minskade tydligt. Mått på riskpremier, som ränteskillnader mellan riskfyllda och säkra tillgångar, ökade kraftigt på flera marknader och i flera länder. Börskurserna föll, liksom priset på andra finansiella tillgångar och råvaror. Övrigt var dock att även guldpriset föll och att räntan på exempelvis långa statspapper i USA steg. Likviditeten försämrades också. Kronans växelkurs försvagades snabbt under mars vilket tillhör det vanliga i orostider.

Utvecklingen medförde att flera centralbanker klev in med likviditet och stödköp för att få ned ränteläget, förbättra likviditeten och stabilisera de finansiella marknaderna. Under de senaste veckorna har det blivit en viss stabilisering efter den initiala chocken. Aktiekurserna har stigit, speciellt i USA och i Sverige och riskpremierna har sjunkit. Kursutvecklingen har snarast varit förvånansvärt och oroande stark. Utvecklingen förefaller inte vara i linje med den allmänna synen på den makroekonomiska utvecklingen vilket innebär en risk för kraftiga korrigeringar framöver. Kronans växelkurs har dessutom stärkts igen och är på ungefär samma nivå som i början av februari. De finansiella förhållandena är dock fortfarande strama jämfört med situationen innan pandemins utbrott.

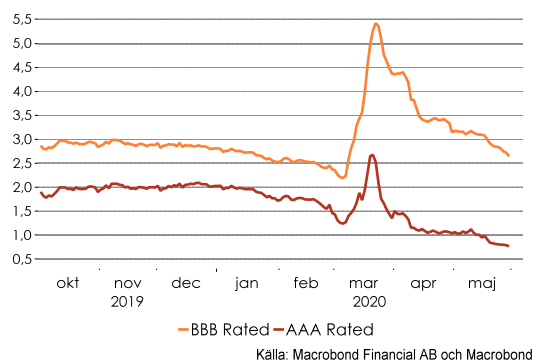
1.1 Aktiekurser

Index 2019 = 100

—Euroområdet, STOXX 50 —USA, Dow Jones —Sverige, Nasdaq OMX
Källa: Nasdaq OMX, S&P Dow Jones Indices, STOXX och Macrobond

1.2 Räntor på företagsobligationer i USA, 5-åriga Procent

Nedstängda samhällen leder till ras i produktionen

Data över faktisk produktion och framåtblickande indikatorer uppvisade historiska fall under första kvartalet och för april. I maj har en del indikatorer stigit något vilket självklart är positivt, men nivåerna är fortsatt väldigt låga och signalerar ett mycket svagt läge och fallande produktion.

Kina som drabbades först ligger före i utvecklingen. I Kina var det en viss återhämtning redan under mars och april. USA och euroområdet som ligger efter är fortfarande inne i en nedgångsfas. Dessa initiala effekter är till stor del en följd av att verksamhet har stängts ned. När samhällen öppnar upp kan det bli en återhämtning i framförallt produktionen, lagren fylls på. Uppdämd efterfrågan kan också påverka på kort sikt. Men det finns sedan en risk för en tillbakagång igen, när effekterna av minskade värden, ökad osäkerhet, stigande arbetslöshet och en svagare efterfrågan slår igenom och lagren är anpassade.

Data i Kina visar tydlig V-form, men risk för W

Kina var först ut i den pandemi vi befinner oss i och först ut när det gäller historiska ras i utfallsdata. Det började med stora fall i produktion och efterfrågan i februari. Industriproduktionen och exporten föll med nästan 15 procent i årstakt. De privata investeringarna hade i februari minskat med 26 procent på ett år och arbetslösheten steg brant. Arbetslösheten ökade från drygt fem procent i januari till drygt sex procent i februari.

Data över försäljningen i detaljhandeln för mars var extremt svag. I fasta priser hade handeln fallit med cirka 18 procent på ett år. I februari var motsvarande siffra plus sex procent.

BNP-tillväxten för första kvartalet visade sedan sammantaget på ett stort fall i produktionen (se diagram 1.3). Jämfört med året innan hade produktionen minskat med cirka sju procent. Detta kan jämföras med utfallet för fjärde kvartalet förra året, då produktionen hade ökat med sex procent på ett år.

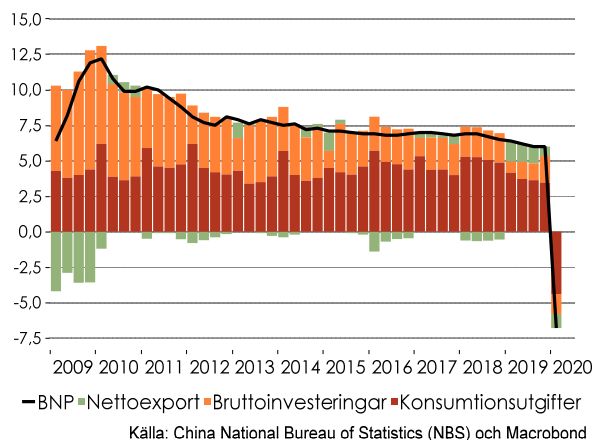
Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin föll också brant i februari men steg sedan tydligt i mars och hamnade då på ungefär på samma nivå som innan fallet (se diagram 1.4). Utvecklingen var likartad i de olika delindexen, det vill säga synen på produktion, ordergång, leverans av insatsvaror och sysselsättning.

Tillväxten i faktisk industriproduktion vände även upp i april och visade nu på en uppgång med fyra procent jämfört med året innan. Privata investeringar och detaljhandeln var fortfarande lägre än för ett år sedan, men data för april visade att fallen bromsat in. Och aprilutfallen för exporten visade på en hyfsat stark utveckling. Exporten ökade med 3,5 procent jämfört med året innan, uttryckt i dollar. Exporten till USA ökade, medan däremot exporten till euroområdet minskade med cirka fem procent jämfört med året innan. Importen däremot fortsatte att dämpas och föll med cirka 14 procent jämfört med april förra året. Arbetslösheten var i april kvar på runt sex procent.

Nya utfallsdata tyder alltså på en viss återhämtning. Även inköpschefsindex för april och maj visade på en viss återhämtning för tillverkningsindustrin. Men delindexet för exportordergången föll dock brant vilket tyder på att återhämtningen inte är helt stabil. En tolkning av data är att Kina först drabbades av sin egen nedstängning, och att Kina nu påverkas av de åtgärder som vidtagits i andra länder för att begränsa smittspridningen.

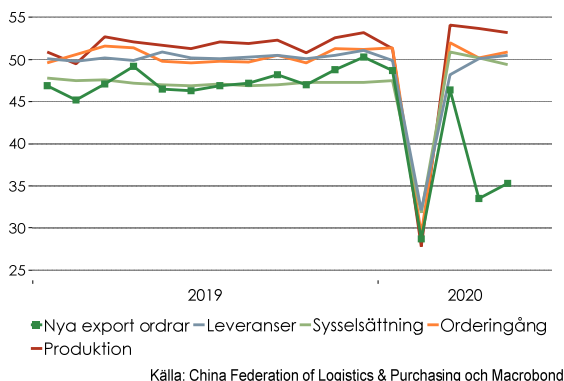
1.3 Bidrag till BNP-tillväxten i Kina

Årlig procentuell förändring och procentenheter

1.4 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Index

Inget V, eller W - hittills bara nedåt i USA

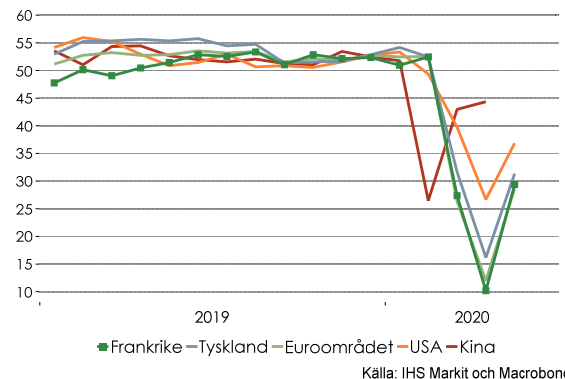
USA är hårt drabbat av pandemin och många är smittade och antalet dödsfall är högt. Under mars infördes ett stort antal begränsningsåtgärder. Stämningläget hos företag och hushåll försämrades då tydligt. Liksom i många andra länder var det i tjänstesektorn som situationen försämrades först och snabbast (se diagram 1.5). Totala inköpschefsindexet för tillverkningsindustrin föll däremot inte så mycket (se diagram 1.6). Normalt tyder längre leveranstider på förseningar på grund av hög efterfrågan. I nuvarande läge förklaras längre leveranstider i stället av utbudsproblem. Andra indikatorer, som New York Feds och Philadelphia Feds barometrar över aktiviteten i tillverkningsindustrin, föll dock brant i mars.

Fallen i industriproduktionen och detaljhandeln blev sedan historiskt stora för mars (se diagram 1.7 och 1.8). Detaljhandelns årstakt gick från 4,4 procent i

februari till -2,8 i mars. Industriproduktionen var i mars fem procent lägre än året innan. Kapacitetsutnyttjandet föll också brant.

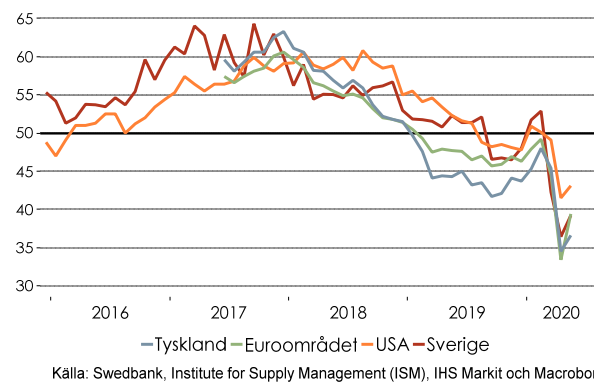
1.5 Inköpschefsindex, tjänstesektorn

Index

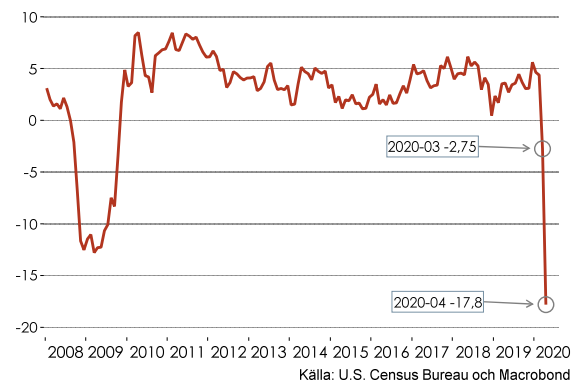
1.6 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Index

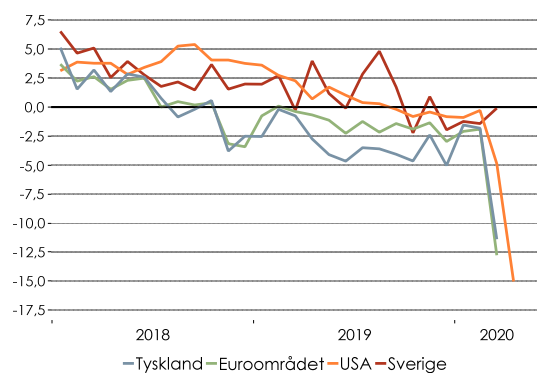
1.7 Detaljhandeln

Årlig procentuell förändring

1.8 Industriproduktion

Årlig procentuell förändring

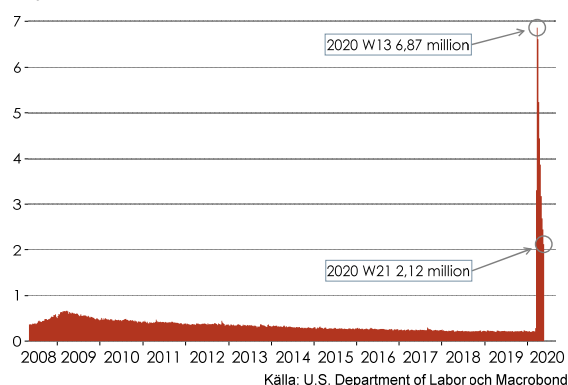
Källa: Eurostat, German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), Federal Reserve, Statistics Sweden (SCB) och Macrobond

Arbetsmarknaden i USA en rysare

Utvecklingen på arbetsmarknaden har varit katastrofal. Det har varit gigantiska uppgångar i antalet personer som anmälde sig som arbetslösa. Uppgången under vecka 13 var hela 6,9 miljoner personer (se diagram 1.9). Den tidigare högsta noteringen i modern tid är från finanskrisen 2009 då 665 000 personer anmälde sig som arbetslösa. Arbetslösheten har stigit från 3,5 procent i februari till nästan 15 procent i april.

1.9 Antalet nya arbetslösa

Miljoner

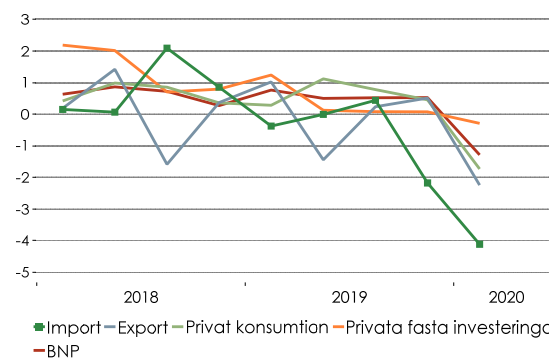
Källa: U.S. Department of Labor och Macrobond

BNP-data bekräftade sedan den svaga utvecklingen. BNP minskade med drygt en procent under första kvartalet jämfört med kvartalet innan. Den privata konsumtionen stod för det stora fallet medan investeringarna var i stort oförändrade. Importen föll med nästan fyra procent och mer än exporten vilket bidrog till att BNP inte minskade så mycket (se diagram 1.10). BNP-utvecklingen var svag, men dock

inte i paritet med utvecklingen i euroområdet (se diagram 1.11).

1.10 BNP-tillväxt

Kvartalsförändring, procent

Källa: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA) och Macrobond

Kvartal två blir värre

Men stora ras är att vänta under andra kvartalet, då effekterna av pandemin blir allt tydligare. Industriproduktionen var i april cirka 15 procent lägre än året innan. Och under april fortsatte också olika indikatorer i USA, som exempelvis inköschefsindex för framförallt tjänstesektorn men även tillverkningsindustrin, att visa på extremt svagt läge och dramatiska fall. I april uppgick inköschefsindex för tjänstesektorn till knappt 27, vilket tydligt indikerar fallande produktion, i februari låg indexet runt 50. En viss återgång skedde sedan under maj då indexet steg till cirka 37, vilket alltså fortfarande är en väldigt låg nivå och en nivå som signalerar kraftigt minskad produktion. Även en del andra indikatorer har bottnat ur och stigit något under maj, men överlag är nivåerna historiskt låga.

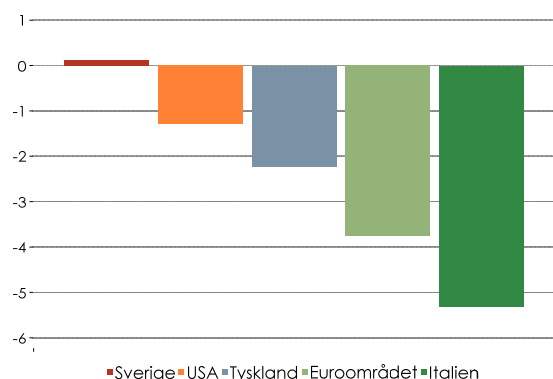
Även detaljhandeln fortsatte att rasa i april liksom stämningsläget bland hushållen. Utvecklingen kan delvis kopplas till pandemin i sig och det stora antalet insjuknade, men även till den tydligt försvagade arbetsmarknaden i USA och ett dåligt utvecklat socialt skyddsnet.

Historiska ras i euroområdet

Även flera europeiska länder som Italien, Spanien, Frankrike och Storbritannien har drabbats hårt av pandemin sett till antal smittade och döda. Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet har sedan påverkats rejält av de begränsningsåtgärder som införts.

1.11 BNP-tillväxt

Kvartalsförändring, procent

Källa: German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), French National Institute of Statistics & Economic Studies (INSEE), Italian National Institute of Statistics (Istat), Eurostat och Macrobond

I euroområdet, liksom i USA, registrerades stora fall i olika förtroendeindikatorer för mars. Nedgången var störst inom tjänstesektorn, handel och i Italien. Utmärkande är även fallet i IFO-indexet för Tyskland i mars. Även stämningläget hos hushållen i euroområdet försämrades tydligt och industriproduktionen rasade i mars (se diagram 1.8).

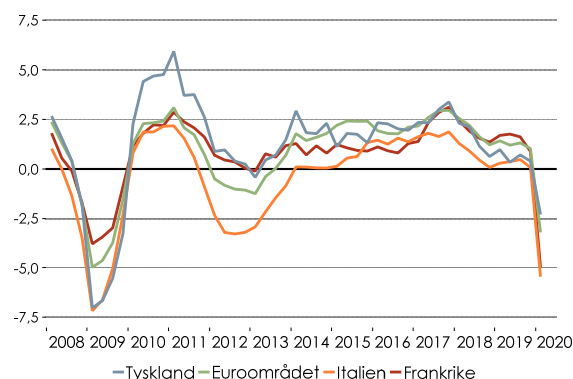
I Euroområdet föll BNP kraftigt under det första kvartalet i år. Fallen blev större än under finanskrisen. Kvartalstakten i euroområdet blev nästan minus fyra procent. BNP föll kraftigt i både Frankrike och Italien, men även i Tyskland föll BNP tydligt (se diagram 1.11).

Förtroendeindikatorer för april har sedan fortsatt att sjunka. Även i euroområdet blev det ett drastiskt fall i tjänste-PMI i april och det hamnade på rekordlåga 12 (se diagram 1.5). Läget inom industrin är lika svagt som inom tjänstesektorn och detaljhandeln. Även stämningläget hos hushållen i euroområdet fortsatte att försämrades tydligt.

Givet förtroendeindikatorernas extremt låga nivåerna är det inte helt förvånande att det blev en vändning i maj, både för tjänstesektorn och tillverkningsindustrin (se diagram 1.5 och 1.6). Enligt Tysklands IFO-index för maj var också tillverkningsindustrins syn på de kommande sex månaderna något mindre dystert. Även indikatorn över stämningläget i hushållssektorn i euroområdet steg något.

1.12 BNP-tillväxt

Årlig procentuell förändring

Källa: German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), French National Institute of Statistics & Economic Studies (INSEE), Italian National Institute of Statistics (Istat), Eurostat och Macrobond

Vägen fram kantad av ovanligt många osäkerhetsfaktorer

Svårt att sia om framtiden

När man blickar framåt kan inledningsvis konstateras att den dramatiska utvecklingen helt har förändrat de ekonomiska utsikterna för såväl Sverige som omvärlden. Att bedöma den framtida utvecklingen är nu extremt svårt. Det är inte helt lätt att dra lärdom av tidigare virusutbrott och chocker i ekonomin då dagens situation ur flera aspekter är unik. Det samhälle vi lever i är dessutom mer globaliserat och sammanlänkat vilket också har betydelse för de samlade konsekvenserna.

Osäkerhet 1; allt kring viruset

Då viruset är nytt finns en stor osäkerhet om i princip allt kring Covid-19. Nya rön kommer löpande och det som har gällt ena dagen gäller inte självklart nästa dag. Det finns bland annat en osäkerhet om hur viruset utvecklas, muteras och sprids. Kommer det komma en andra våg eller återkommande vågor? Flockimmunitet är viktig men här finns också stor osäkerhet. Exempelvis är det oklart hur många som är immuna och hur långvarig immuniteten är.

Osäkerhet 2; varför finns inte tester på plats?

Storskaliga tester, en behandling och vaccin är av stor betydelse både för smittspridningen och dödligheten av Covid-19. Tester, behandling och vaccin är även centralt för att samhället ska kunna öppnas upp igen. Detta är helt avgörande för att begränsa de ekonomiska effekterna av pandemin

vilket i förlängningen handlar om att den välfärd och det välstånd vi byggt upp inte ska raseras. Det är dock oklart när sådant kommer att finnas tillgängligt. Som det ser ut i dagsläget lär det dröja innan en omfattande vaccinering kan ske i Sverige och brett i världen, kanske kommer det aldrig att ske. Validerade tester som kan användas brett verkar också dröja, vilket är extremt bekymmersamt och svårt att förstå. I Sverige har vi kapacitet för ett stort antal tester i veckan men av oklar anledning sker inte detta. Det kostar samhället miljarder att inte få tester på plats.

Osäkerhet ett och två talar för att viruset kommer vara kvar och påverka samhället under lång tid framöver.

Osäkerhet 3; nedstängningarna - kvar men i mindre grad

Den ekonomiska utvecklingen beror främst på utformningen av åtgärderna för att begränsa smittspridningen och hur länge dessa kommer att gälla. Redan nu har länder börjat att öppna upp. De omfattande ekonomiska konsekvenserna som följer av restriktionerna kommer sannolikt att driva på länder att fortsätta att öppna upp allt mer i närtid. Liksom det faktum att många länder har begränsat penning- eller finanspolitiskt utrymme att motverka nedgången i ekonomin. Länder som Italien har redan annonserat att de inte har råd att fortsätta att ha ett nedstängt samhälle. Men då viruset kommer finnas kvar i samhället kommer det att ta tid innan vi återgår till ett normalläge. Olika begränsningsåtgärder kan därför väntas finnas kvar under lång tid framöver, även om en gradvis avveckling sker.

Osäkerhet 4; stimulansåtgärder med begränsningar

Av vikt är också vilka stimulansåtgärder som myndigheterna vidtar för att minska de negativa effekterna utbrottet har på ekonomin. Många initiativ har vidtagits från regeringar och centralbanker för att begränsa de negativa effekterna som drabbar individer och företag av de åtgärder som vidtas för att minska smittspridningen. Men möjligheterna är alltså begränsade. Vid finanskrisen 2008 låg styrräntorna i USA, euroområdet och i Sverige runt fem procent. I dag är de betydligt lägre. Möjligheten att hantera krisen

med hjälp av finanspolitik är också mer begränsad idag på sina håll, exempelvis bland vissa länder i euroområdet. Kommissionens försök att möjliggöra finanspolitisk stimulans via EU-budgeten är ett sätt att hjälpa dessa länder. EU-kommissionens har bland annat lagt ett förslag till ett återhämtningspaket på hela 750 miljarder euro fördelat på 500 miljarder i bidrag och 250 miljarder i lån. Om detta går igenom underlättar detta betydligt för de värst drabbade länderna.

I Sverige finns det finanspolitiskt utrymme och det är också tänkt att användas i en lågkonjunktur. Det är samtidigt viktigt att allt utrymme inte används direkt till de branscher som drabbas först, och att medlen används på ett så effektivt sätt som möjligt.

Att inflationen och ränteläget är lågt minskar dock kostnaderna av en expansiv politik i närtid. Detta är positivt i allmänhet och i synnerhet för enskilda länder. Men det bygger samtidigt upp gigantiska risker. Detta kan bli ett stort problem i ett valutaområde som exempelvis euroområdet. En kraftigt stigande statskund i exempelvis Italien i kombination med stigande inflation i euroområdet skulle kunna utvecklas till en global kris i det finansiella systemet. ECB skulle då kunna tvingas att börja höja styrräntan och minska sina obligationsköp. En osäkerhet skulle då uppkomma om Italiens förmåga att hantera sin statskund och hur Italien och euroområdet skulle hantera situationen.

Osäkerhet 5; tidigare utmaningar

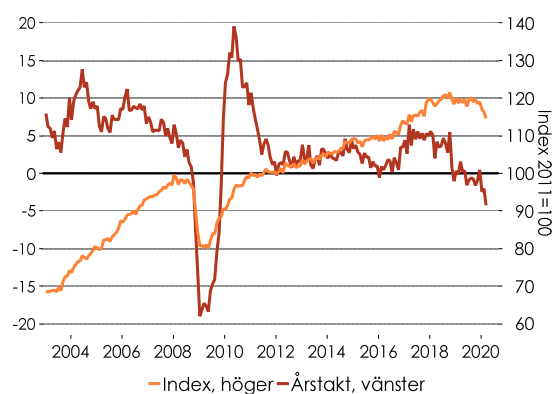
Det är inte enbart den offentliga sektorn som ökat sin skuldsättning på senare år. En expansiv penningpolitik och låga räntor under senare år har lett till ett ökat risktagande, snabbt stigande tillgångspriser och ökad skuldsättning bland företag och hushåll. Detta har medfört en större finansiell sårbarhet och försämrad finansiell motståndskraft i ekonomierna. Detta innebär att krisen slår betydligt kraftigare på den ekonomiska utvecklingen än vad som annars varit fallet. Detta skulle också kunna medföra att den kris vi nu befinner oss i utvecklas till en global finanskris.

Det finns även andra risker och utmaningar kvar sedan tidigare. Det handlar om handelskonflikten mellan Kina och USA, en risk som varit vilande ett tag

men som ser ut att blossa upp igen, Storbritanniens förhandlingar med EU, Kinas och euroområdet långsiktiga utmaningar och geopolitisk osäkerhet. Ju längre och allvarigare krisen blir, desto större är risken för att ekonomierna påverkas mer långsiktigt och inte bara i ett konjunkturellt perspektiv. Vid en långvarig kris kan exempelvis protektionismen öka samt tillväxten i handel och produktivitet dämpas ytterligare i linje med vad som inträffade efter finanskrisen 2008.

1.13 Världshandeln

Volym, årlig procentuell förändring

Källa: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB) och Macrobond

Stor osäkerhet kräver fler scenarier

På grund av att osäkerheten om framtiden är stor och att utvecklingen påverkas av fler och mer svårprognosticerade faktorer än vanligt är det rimligt att ta fram olika liknande scenarier för den framtida utvecklingen. En svårighet är att förutse hur länge virusutbrottet varar och om det kommer att inträffa nya stora utbrott framöver. Nedan följer därför ett antal möjliga scenarier kring detta.

Den globala ekonomin faller brant under 2020

Kraftiga nedrevideringar

Den dramatiska utvecklingen har alltså helt förändrat de ekonomiska utsikterna för såväl Sverige som omvärlden. Internationella valutafonden, IMF, reviderade i april ned prognosen för global BNP för 2020 med 6,3 procentenheter från 3,3 procent till -3 procent, vilket innebär en betydligt svagare utveckling än under finanskrisen. För 2021 skrevs prognosen upp med 2,4 procentenheter till 5,8 procent. IMF tar även fram ett antal alternativa

scenarier för den ekonomiska utvecklingen. De scenarier som tas fram i denna rapport bygger på de scenarier som IMF har tagit fram för den globala utvecklingen.

I IMF:s basscenario antas att Coronapandemin avtar under andra halvan av 2020 samtidigt som samhällena gradvis öppnas upp och de finansiella förhållandena blir mer expansiva. I ett andra scenario antas att utbrottet pågår under en längre tid under 2020, varmed nedstängningarna pågår under en 50 procent längre tid i alla länder. Det finns sedan ett annat scenario där det antas ske ett nytt utbrott under 2021. I det fjärde scenariot antas slutligen både att utbrottet pågår under en längre tid i år och att det sker ett nytt utbrott under 2021.

I basscenarioet bedöms alltså BNP globalt minska med tre procent i år. Fallet följer av att både produktionen och efterfrågan minskar när samhällena stängts ned. Pandemin minskar dessutom tillgången till arbetskraft och uppsägningar, inkomstminskningar, rädsla för smitta och ökad osäkerhet gör dessutom att människor spenderar mindre. Nedgången förstärks sedan av utvecklingen på de finansiella marknaderna, där minskad riskaptit och ökat behov av likviditet leder till stigande räntor. Svagare global efterfrågan antas vidare minska råvarupriserna, vilket dämpar tillväxten i länder som har stor råvaruexport.

Under 2021 sker en återhämtning och BNP-tillväxten uppgår till 5,5 procent. Utvecklingen gör att global ekonomi i slutet av 2021 producerar på en nivå som är högre än i slutet av 2019, alltså innan krisen. Detsamma gäller i scenariot där utbrottet pågår under längre tid under 2020. Nivåerna är dock fortfarande klart lägre än vad som förväntades i början av detta år då tillväxten antogs bli tre procent under 2020 (se diagram 1.15).

I de andra två scenarierna där utbrottet pågår under längre tid i år och det blir ett nytt utbrott under 2021 hamnar BNP-nivån i slutet av 2021 nästan fem procent lägre än innan pandemins utbrott.

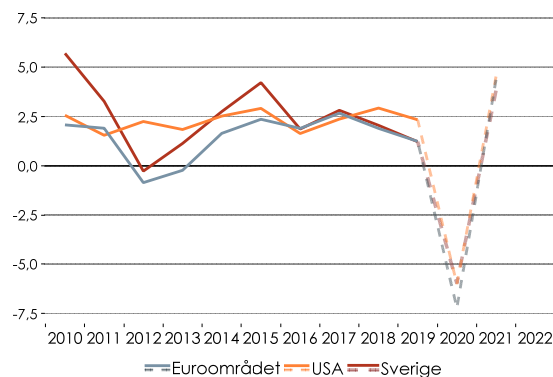
I euroområdet blir fallet i tillväxten större i år jämfört med global BNP i basscenarioet. Återhämtning under 2021 blir relativt stark i de scenarier där pandemin klingar av under 2021. Det

stora fallet under 2020 hämtas dock inte in under 2021 och sammantaget hamnar euroområdet i slutet av 2021 på en lägre produktionsnivå än innan krisen bröt ut (se diagram 1.16). Detsamma gäller så klart de två övriga scenarierna där den negativa chocken antas bli större.

Att BNP faller stort i euroområdet är en följd av svaga utfall, av de strikta begränsningsåtgärder som införts där och mindre utrymme för ekonomisk-politisk stimulans. Dessutom är besöksnäringen viktig i dessa länder och de har drabbats extra mycket i denna pandemi. Som genomgången ovan visar finns det ett stort antal osäkerhetsfaktorer och det finns därmed risk att andra händelser inträffar som skulle kunna medföra en än sämre utveckling. Samtidigt finns det en möjlighet, eller kanske snarast en förhoppning, att tester, behandlingar, vaccin, flockimmunitet eller något annat utvecklas på ett mer gynnsamt sätt än väntat och att återhämtningen därmed går något snabbare.

1.14 BNP-tillväxt

Årlig procentuell förändring

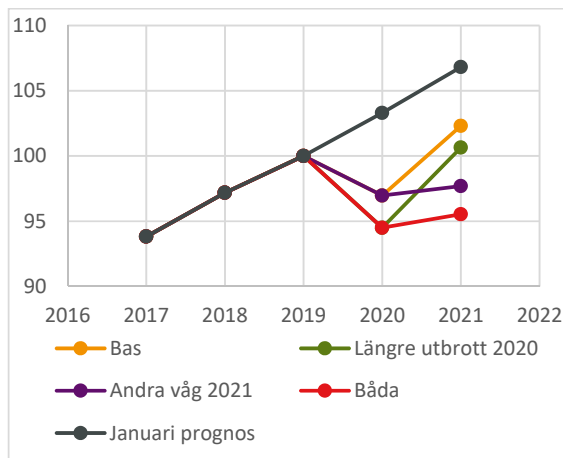

Källa: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), Eurostat, China National Bureau of Statistics (NBS), Statistics Sweden (SCB), Macrobond och Industrierbetsgivarna.

Anm: Streckad linje avser prognos.

1.15 Global BNP-nivå, olika scenarier

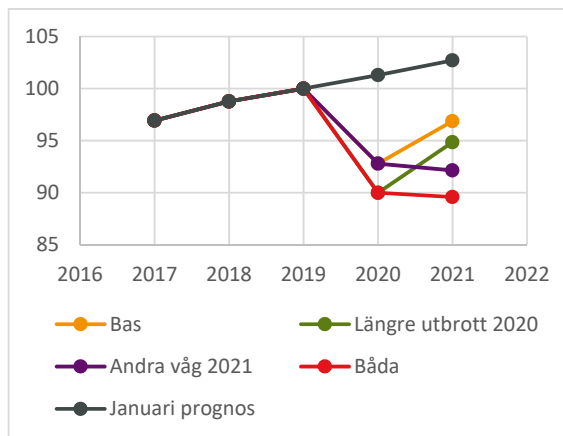
Index 2019=100

Källa; Industrierbetsgivarna

1.16 Euroområdet, BNP-nivå, olika scenarier

Index 2019=100

Källa; Industrierbetsgivarna

Svensk ekonomi

- Coronaviruset medför en rejäl sättnings i svensk ekonomi i år. BNP väntas falla med 6 procent.
- Delar av näringslivet, som tjänstesektorn, drabbades hårt initialt men andra delar kommer påverkas senare under året.
- Under 2021 blir tillväxten stark, men inte tillräckligt för att ta igen fallet under 2020.
- Inflation hamnar klart under målet i år och 2021.
- Osäkerheten är stor och vid ett mer utdraget förlopp så faller BNP med drygt 8 procent i år och stiger med 4,4 procent 2021.

Kraftiga fall även i Sverige under första kvartalet

Sverige hårt drabbat

Även Sverige har blivit hårt drabbat av pandemin och jämfört med våra nordiska grannländer har vi ett högt antal smittade och dödsfall. Sverige har också infört olika former av begränsningar i samhället, men det kan inte ha undgått någon att de varit mindre omfattande än i många andra länder. Men trots detta har även svensk ekonomi drabbats hårt. Liksom i många andra länder var det tjänstenäringarna som inledningsvis drabbades snabbt och hårt. I delar av näringslivet där produktionen i närtid i större utsträckning styrs av tidigare efterfrågan har produktionen kunnat hållas igång. Bland annat har produktionen möjliggjorts av att förskolor och grundskolor inte har stängts ned. Dessa delar av näringslivet kommer sannolikt att drabbas i ett senare skede av krisen när produktionen i större utsträckning styrs av läget efter krisens utbrott. Tillgångsminskningar, dyrare produktionskostnader, finansieringsproblem, uppsägningar, inkomstminskningar, rädsla för smitta och ökad osäkerhet kommer då medföra att människor spenderar mindre och företag investerar mindre.

Ras även i Sverige i mars

Försäljningen i detaljhandeln var sammantaget 1,7 procent lägre i mars jämfört med i februari. Nedgången drevs av ett kraftigt fall i

sällanköpsvaror, försäljning av dessa varor minskade med hela sex procent mellan månaderna.

Produktionen inom industrisektorn var i stort oförändrad i mars jämfört med motsvarande period i fjol. Det vara dock stora skillnader mellan branscher. Kemi- och läkemedelsindustrin ökade sin produktion med hela 23 procent i fasta priser, medan produktionen i motorfordonsindustrin minskade med 4,4 procent i fasta priser.

Produktionen inom tjänstesektorn minskade sammantaget med nästan 3 procent i mars jämfört med motsvarande period i fjol. Hotell- och restaurangverksamhet utvecklades som väntat väldigt svagt, produktionen minskade med drygt 30 procent. Produktionen inom byggsektorn var slutligen cirka 5 procent lägre i mars än året innan.

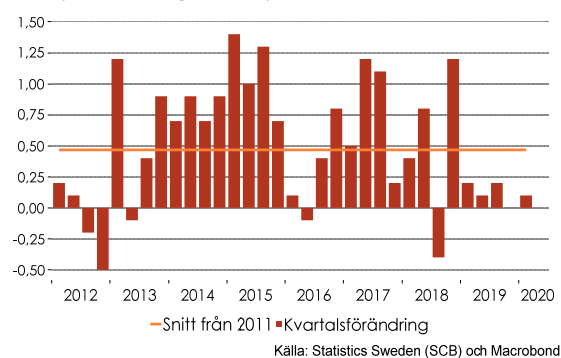
BNP steg svagt under kvartal ett

Nya data för BNP visar att svensk BNP steg med 0,1 procent under första kvartalet, säsongrensats och jämfört med fjärde kvartalet 2019 (se diagram 1.17). Jämfört med första kvartalet 2019 hade BNP ökat med 0,4 procent. Utfallet var därmed något bättre än vad indikatorn för BNP visade och inte alls lika svagt som i exempelvis euroområdet.

Utfallet är dock så klart svagt i ett historiskt perspektiv. Och det blev ett fall i privat och offentlig konsumtion (-1,7 och -0,3 procent) samt i investeringar (-0,9 procent) jämfört med slutet av förra året. När det gäller investeringarna var det främst investeringar i maskiner och inventarier som minskade. Lagerinvesteringarna höll dessutom tillbaka BNP-tillväxten med hela 0,5 procentenheter. Däremot ökade exporten med 3,4 procent medan importen minskade med 0,2 procent under kvartalet. Exporten av varor ökade med hela 4,8 procent (se diagram 1.18). Sammantaget drog exportnettot upp BNP-tillväxten med 1,7 procentenheter.

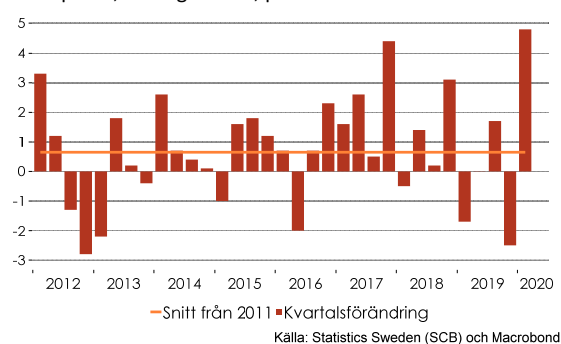
1.17 BNP

Fasta priser, säsongrensat, procent

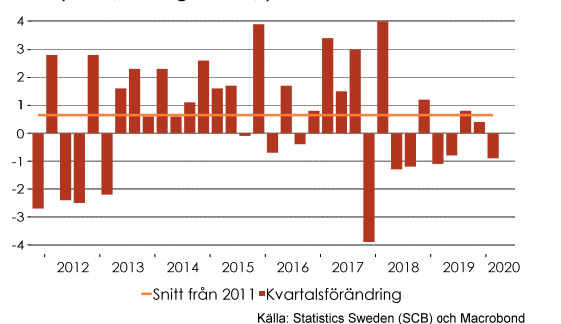
1.18 Export av varor

Fasta priser, säsongrensat, procent

1.19 Fasta bruttoinvesteringar

Fasta priser, säsongrensat, procent

Krisen har även påverkat basindustrin

Svag utveckling under 2019

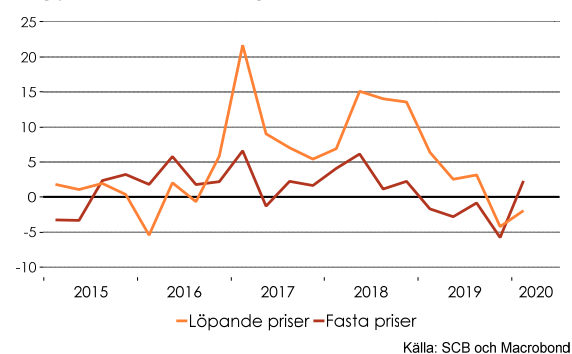
Redan under 2019 föll produktionen i basindustrin vilket följde av den inbromsning som då skedde internationellt. Basindustrin är i stor utsträckning beroende av den globala utvecklingen och vad som händer med världshandeln, då drygt 90 procent av det som produceras exporteras. Värdet av total svensk export motsvarar nästan 50 procent av BNP och basindustrins andel av den totala exporten är

cirka 15 procent och av varuexporten nästan 20 procent.

Nästan 80 procent av basindustrins export går till Europa och Tyskland är en av de viktigaste handelspartnerna. Sannolikt bidrog en svag utvecklingen i Europa och Tyskland till att basindustrins produktion i fasta priser minskat under 2019. I slutet av 2019 var produktionen i basindustrin drygt fyra procent lägre än året innan. I löpande priser har utvecklingen varit bättre (se diagram 1.20). Den mer positiva utvecklingen i löpande priser förklaras av stigande och höga världsmarknadspriser på råvaror och att kronan försvagades. I snitt mellan 2018 och 2019 försvagades kronan mot dollarn med nästan nio procent och euron med tre procent. Snabbt fallande råvarupriser under 2019 medförde dock att värdet var lägre första kvartalet i år än under fjärde kvartalet 2019 och även lägre än första kvartalet 2019 (se diagram 1.20 och 1.21).

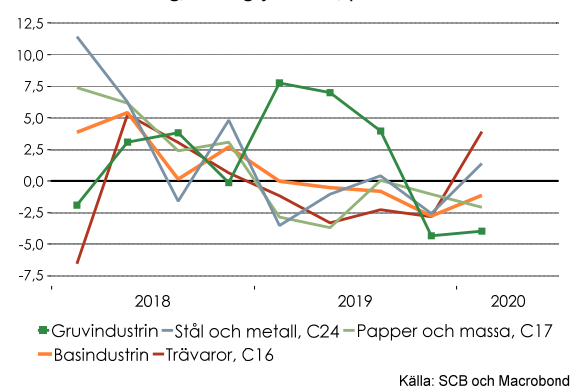
1.20 Förädlingsvärdet i basindustrin

Årlig procentuell förändring

1.21 Förädlingsvärdet i basindustrin, löpande priser

Kvartalsförändring, säsongjusterad, procent

Gruvbranschen drivs av volatila priser

Vad som driver utvecklingen i de olika branscherna skiljer sig åt. Gruvindustrins förädlingsvärde i löpande priser (svenska kronor) ökade starkt under inledningen av 2019, för att sedan dämpas tydligt. Produktionen utvecklades relativt stabil medan däremot priserna först steg kraftigt för att därefter falla igen. Bland annat steg järnmalmspriset kraftigt då stora produktionsbortfall uppkom i Brasilien till följd av två dammolyckor. Medelpriset för bly och zink sjönk också under 2019, med 11 och 13 procent. Här var dock prisfallet en följd av den globala avmattningen.

Under Coronakrisen så har järnmalmsmarknaden klarat sig relativt bra så här långt. När Kina drabbades av Coronaepidemin hade Australien och Brasilien problem med väderstörningar vilket minskade utbud av järnmalm. När övriga världen drabbades av coronaviruset började Kina starta upp sin produktion. Balansen mellan utbud och efterfrågan av järnmalm har därför bibehållits varmed järnmalmspriserna har varit relativt stabila. Men priserna är vanligtvis volatila och under de sista veckorna har priset stigit rätt snabbt.

Basmetallpriserna har däremot fallit tillbaka under krisen. Koppar- och zinkpriset har sjunkit med runt fem procent sedan början av mars, och blypriset med 13 procent.

Stål och metallindustrin

Stålindustrins förädlingsvärde i fasta och löpande priser har minskat sedan slutet av 2019. Avmattningen kan vara kopplad till utvecklingen i bland annat EU, som är den största marknaden för svensk stålindustri och där Tyskland är det största mottagarlandet. Även inom stålindustrin har priserna fallit tillbaka. I början av detta år var det en viss ljusning och första kvartalet ökade tillväxten starkt.

Finska strejker och ökad inhemsk bygghandel har gynnat svenska sågverk

Även sågverkens produktion utvecklades stabilt under 2019 och var i stort oförändrad jämfört med 2018. Värdemässigt var det även för denna bransch som priserna drev utvecklingen. Ett prisfall inleddes under tredje kvartalet 2018. Den globala

avmattningen i kombination med ett stort utbud av granråvara till följd av granbarkborreangrepp bidrog till att priserna föll.

Under det första kvartalet i år var trävaruproduktionen kvar på en stabilt hög nivå. Att industrin inte påverkades under mars kan bero på att de drabbade länderna i Europa traditionellt inte är stora marknader för svenska trävaror. Produktionen kan också ha gynnats av den minskade produktion i Finland. Till följd av strejken inom den finska skogsindustrin var en stor del av sågverkskapaciteten stillastående.

Under slutet av mars och in i april började sedan viktiga exportmarknader, såsom Storbritannien, att införa restriktioner i sina samhällen och vid sina gränser vilket påverkade industrin negativt. Ljuspunkten under april var en ökande inhemsk efterfrågan, bland annat inom bygghandeln. Under maj har sedan Storbritannien lättat på sina restriktioner varmed exporten har kommit igång igen.

Exporten till Kina har gått starkt. Sammantaget under januari till april i år jämfört med motsvarande period förra året finns indikationer på att exporten från Sverige till Kina ökade med mer än 50 procent. Uppgången kan delvis vara ett resultat av att Kanada har haft problem att leverera sågade trävaror. Kanadensiska sågverk har varit under press en längre period, bland annat på grund av tallbarksborrar. Nedstängningar under Coronakrisen försvårade situationen ytterligare.

Krisen har lett till ökad efterfrågan på papper

Pappersindustrin produktion har fallit gradvis sedan 2017 och så blev även fallet under 2019. Ett minskat läsande av tidningar i pappersformat är en viktig förklaring till nedgången.

Pappersindustrin är sedan en bransch som har påverkats av pandemin i stor utsträckning. Produktionen av tidningspapper var i mars 17 procent lägre än i mars förra året. Det kraftiga fallet kan bland annat kopplas till minskad tidningsreklam. Däremot utvecklades andra segment starkt. Under mars månad ökade exporten för samtliga delsegment inom förpackningsmaterial med mellan 10 och 23 procent. Förpackningsmaterialen används

till exempel inom e-handeln och läkemedels- och livsmedelsindustrin, delar och sektorer som gått starkt under krisen. Även exporten av mjukpapper, bland annat toalettpapper steg kraftigt, uppgången var hela 23 procent.

Stort fall i exporten av massa till Kina

Massaindustrin gick däremot starkt under 2019 efter att kapaciteten utökats. I december 2019 hade produktionen ökat med 17 procent på ett år. Priset på massa föll dock brant under 2019, vilket också följde av den svagare utveckling i bland annat EU.

Massaindustrin började sedan detta år starkt. Under januari och februari ökade produktionen med cirka 11 procent jämfört med motsvarande period förra året. Men i mars vände utvecklingen och produktionen blev tre procent lägre än i mars 2019. Fallet har en tydlig koppling bland annat till utbrottet av Coronaepidemin i Kina. I mars var exporten till Kina 30 procent lägre än året innan. Även leveranserna till den svenska marknaden påverkades av Coronapandemin, men i motsatt riktning vilket sannolikt följde av en ökad efterfrågan från pappersindustrin.

Stort fall under kvartal två

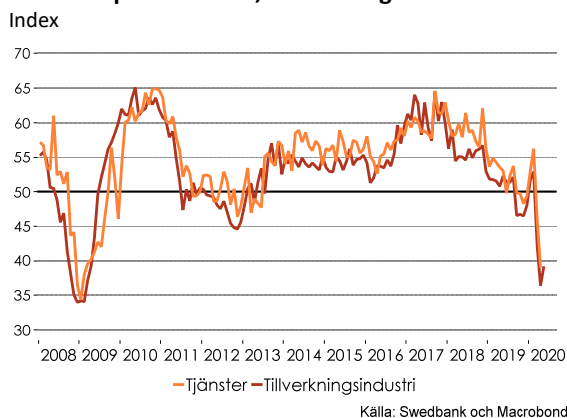
Förväntningar om svag utveckling i svensk ekonomi

Blickar man framåt tyder olika indikatorer på en stor oro för utvecklingen framöver och både hushåll och företag har förväntningar om en svag utveckling. Detta fångas både i Konjunkturinstitutets barometer, i inköpschefsindex, orderdata och vår egen enkät.

Historiska ras i stämningläget

Raset i stämningläget inleddes liksom i omvärlden i mars. Det blev då ett tydligt fall i inköpschefsindex för tjänstesektorn och tillverkningsindustrin (se diagram 1.22). Fallet på nästan 10 indexenheter för tillverkningsindustrin var den största månatliga nedgången i indexet, som har funnits i 25 år. Det var främst ordergång som drog ned indexet, följt av produktionen. Leverantörernas leveranstider steg kraftigt vilket bidrog positivt till PMI-total. Detta är dock inget styrketecken utan visar på problem i distributionen.

1.22 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Inköpschefsindex för april fortsatte att rasa både för tillverkningsindustrin och tjänstesektorn. Det totala indexet för tillverkningsindustrin minskade till 36,7 och för privata tjänstesektorn till 39,0 i april. För båda indexen hamnade därmed utfallet på den lägsta nivån sedan lågkonjunkturåret 2009. De flesta delindex för tillverkningsindustrin föll och största fallet kom från delindexen för ordergång och produktion som sjönk till rekordlåga nivåer. Både ordergången på hemmamarknaden och exportmarknaden föll brant. Index för tillverkningsindustrins produktionsplaner föll i april till rekordlåga 25,0, där sex av tio företag räknar med att minska produktionen. För tjänstesektorn var det delindexet för ordergång som föll mest i april.

I maj blev det en metkrok även på inköpschefsindex för tillverkningsindustrin indikator, det blev alltså en viss tillbakagång. Fortfarande är dock index på väldigt låga nivåer.

Nya orderdata tyder också på att produktionen kommer att minska framöver. Industrins totala ordergång minskade med nästan 10 procent i mars 2020 jämfört med i februari. Det var en nedgång både på hemma- och exportmarknaden. Störst fall skedde i motorfordonsindustrin där nedgången blev 43,2 procent jämfört med februari. Stål och metallindustrins ordergång föll med 6,4 procent, medan massa-, pappers- och pappersvaruindustris ordergång var i stort oförändrad jämfört med i februari. För trävaruindustrin blev det en svag uppgång.

Fallande export i april

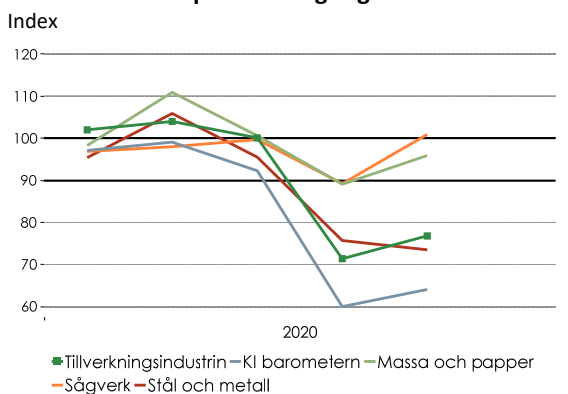
Handelsdata för april visar också på en tydlig nedgång både i export och import. Varuexportens värde uppgick till 106,7 miljarder kronor, att jämföras med 131,4 miljarder kronor i mars. Varuimporten uppgick till 99,1 miljarder jämfört med 126,2 miljarder i mars. Varuexporten minskade därmed med hela 17 procent, och varuimporten med 23 procent, jämfört med april 2019.

Vändning i maj men fortsatt extremt svagt läge

Även Konjunkturinstitutets barometer pekade på ett mycket svagt stämningssläge sammantaget hos hushåll och företag i april (se diagram 1.23). Fallet under april var större än något som tidigare observerats. Kraftigast föll indikatorn för tjänstesektorn, men även i tillverkningsindustrin samt basindustrierna blev fallet stort. Stämningssläget i tjänstesektorn var tydligt sämre än under finanskrisen 2008–2009. I tillverkningsindustrin var läget ungefär på samma svaga nivå som vid finanskrisen.

I maj blev det en viss uppgång både i den breda barometern och i indikatorerna för olika branscher. Den uppgång som inträffade berodde på något mindre pessimistisk syn på framtiden. Precis som för ny internationell statistik är dock nivåerna kvar på historiskt låga nivåer sammantaget och för flertalet branscher. Tjänstesektorns indikator ligger till exempel kvar på en lägre nivå än under finanskrisen. Det dystra läget är brett och flertalet av branscherna i tjänstesektorn har rekordlåga indikatorer.

1.23 Indikatorer på stämningssläget

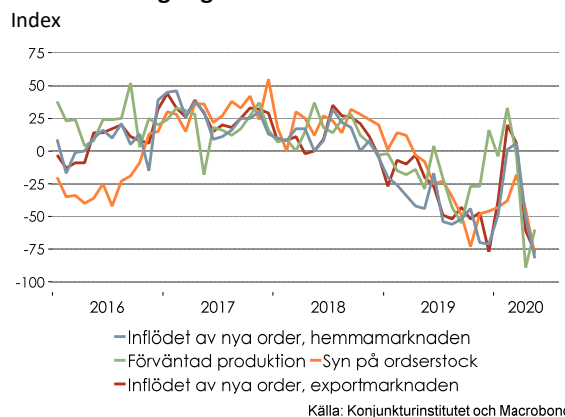

Uppgången i tillverkningsindustrins indikator i maj berodde på att fler företag förväntade sig en

oförändrad produktionsvolym jämfört med i april. Fortfarande förväntar sig dock betydligt fler företag inom tillverkningsindustrin (cirka hälften) att produktionen under de kommande tre månaderna kommer att minska än det motsatta. Samtidigt rapporterar företagen en minskad ordergång på både hemma- och exportmarknaden.

En bransch där stämningssläget försämrades även i maj är stål- och metallindustrin. Synen på nuvarande orderstock och färdigvarulagret försämrades tydligt, liksom synen på ordergången både på hemma- och exportmarknaden (se diagram 1.24).

1.24 Stämningssläget i stål- och metallindustrin

Enkät tyder på oro för framtiden

Industriarbetsgivarna genomförde i slutet av april och fram till början av maj en enkätundersökning för att få en tydligare bild av hur den pågående pandemin påverkar företagen inom basindustrin.

Den sammantagna bilden är att en stor del av de företag som svarade på enkäten är påverkade av utbrottet av covid-19. För cirka 65 procent av de svarande företagen hade försäljningen minskat jämfört med för sex månader sedan och lika många förväntade sig att försäljning skulle minska framöver. Företagens syn på hur ordergången och försäljningen kommer att förändras under de kommande sex månaderna tyder på förväntningar om ett svagare läge framöver.

Cirka 65 procent av de svarande företagen bedömde att försäljningen kommer att minska framöver. Endast två procent förväntade sig en ökning och 18 procent trodde på en oförändrad nivå. Samtidigt är osäkerheten stor, hela 15 procent ansåg sig inte

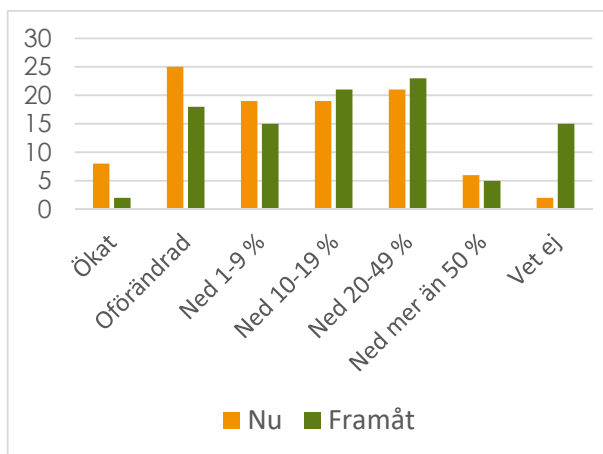
kunna bedöma den framtida situationen (se diagram 1.25).

En övervägande andel av företagen upplevde även svårigheter i handeln med andra länder. Cirka 15 procent angav att handeln hade försvårats i hög utsträckning, medan cirka 60 procent angavs att handeln hade försvårats i viss utsträckning.

Företagen har fått olika typer av transport- och leveransproblem som sammantaget leder till pressade marginaler via ökade kostnader och minskad efterfrågan. Det har bland annat varit svårare och dyrare att ordna transporter. Exempelvis har det varit brist på containers och det har även varit svårt att ordna lastbilstransporter. Det har även varit problem att få tag på vissa insatsvaror, reservdelar, montörer från utlandet och annan personal. Inköpen har blivit dyrare och transport- och leveranstiderna har blivit längre. Kunder har vidare avbokats orders, haft svårt att ta emot leveranser samt betala och i vissa fall har handeln med vissa länder helt upphört då gränser stängts och samhällen stängts ned.¹

1.25 Ordergång

Procent

Källa; Industriarbetsgivarna

Anm; Andel företag som fått ändrad ordergång jämfört med för sex månader sedan och som förväntar sig förändrad ordergång under de kommande sex månaderna

Arbetsmarknaden har försvagats

Kraftigt försvagad arbetsmarknad

Krisen har satt tydliga spår på arbetsmarknaden som har försämrats snabbt och kraftigt. Sammantaget har cirka 78 000 personer varslats om uppsägning sedan början av mars, 514 000 personer är beviljade korttidsarbete, 450 000 är arbetslösa och arbetslösheten har stigit till cirka 8 procent och betydligt fler företag bedömer att de kommer att minska på antalet anställda än det motsatta framöver.

Under mars månad var det sammantaget cirka 42 500 personer som varslades om uppsägning. Under april månad var det sedan sammantaget cirka 27 000 personer som varslades om uppsägning. Under maj månad varslades cirka 8 600 personer. En viss dämpning har alltså skett över tid, men varslen är fortfarande på en väldigt hög nivå. Totalt har nu cirka 78 000 personer varslats om uppsägning sedan början av mars varav nästan 9 000 personer är varslade inom tillverkningsindustrin.

Flest personer har varslats om uppsägning inom hotell och restaurang, bemanning samt besöksnäring. Inom tillverkningsindustrin var varslen inledningsvis relativt sett få. Över tid har sedan en allt större andel varslats inom transport och tillverkningsindustrin.

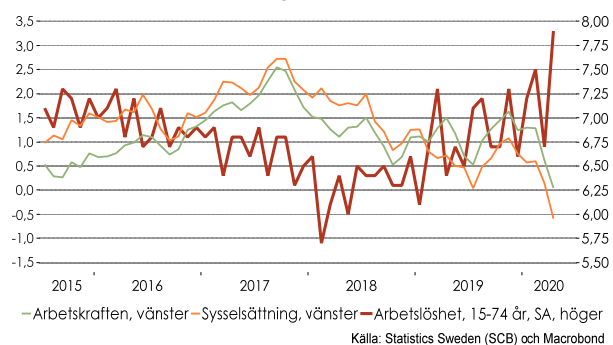
Arbetslösheten uppgick i april till cirka 8 procent (se diagram 1.26). Både antalet sysselsatta och antalet i arbetskraft har minskat i spåren av Coronakrisen. Det har blivit ett kraftigt fall framförallt i antalet tillfälligt anställda men även antalet permanent anställda har minskat (se diagram 1.27).

¹ Enkäten skickades ut till cirka 900 medlemsföretag inom Industriarbetsgivarna. Cirka 260 svarade och svarsfrekvensen var

cirka 30 procent. Tidsperioden för enkäten var den 22 april till den 7 maj.

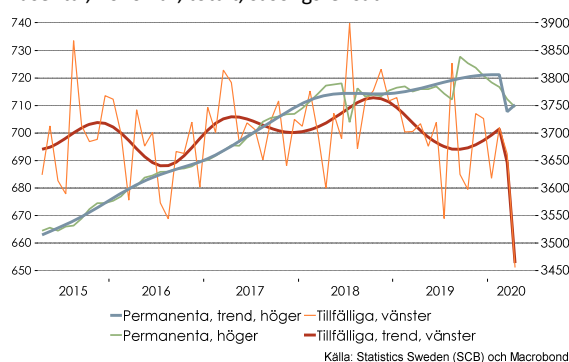
1.26 Arbetsmarknaden

Procent, årstakt, 3-månaders glidande medelvärde

1.27 Tillfälligt och permanent anställda

Tusental, 16–64 år, totalt, säsongrensat

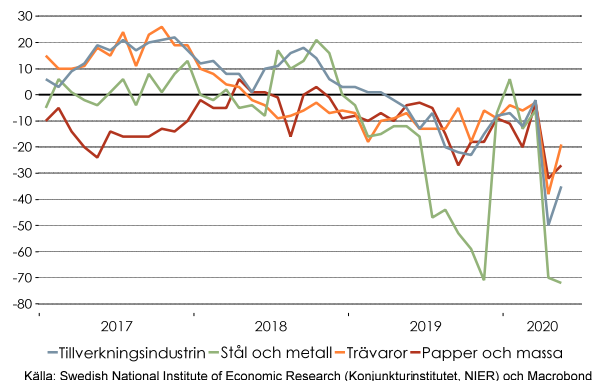

Förväntningar om neddragningar

Redan innan krisen hade Konjunkturinstitutets barometer under en längre period visat att fler företag inom tillverkningsindustrin avsåg att dra ner på antalet anställda än det motsatta. I mars och april blev det ett stort fall i indikatorn över förväntat antal anställda. De tydligt negativa värdena indikerar att de flesta företagen planerade neddragningar under de kommande tre månaderna. Detta gällde för tillverkningsindustrin sammantaget och i trävaru-, massa och papper- samt stål- och metallindustrin (se diagram 1.28). I maj steg sedan indikatorerna förutom för stål- och metallindustrin. Nivåerna är dock fortfarande på väldigt låga och tyder på fortsatta neddragningar av antalet anställda.

1.28 Förväntat antal anställda

Nettotal

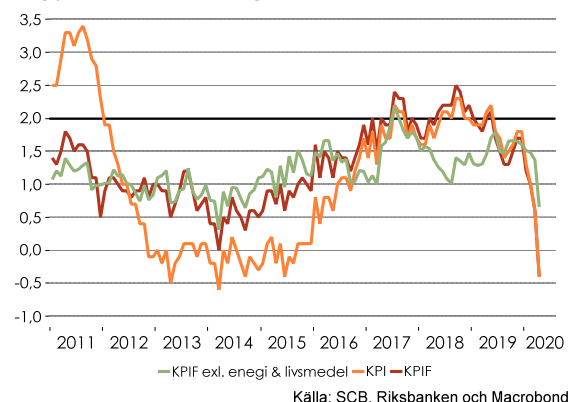

Tillbaka i deflation

Inflationen i Sverige har fortsatt ned både i mars och april (se diagram 1.29). KPIF-inflationen var i april – 0,4 procent, vilket är klart lägre än i februari då inflationstakten var 1,0 procent. Lägre priser för drivmedel och el drog ned inflationen med 1,3 procentenheter. Men även inflationen exklusive energi har fallit och är låg och upp gick i april till 1 procent. Prissänkningarna på energi motverkades framförallt av högre priser på livsmedel och alkoholfria drycker. Pandemin sätter därmed tydliga spår även på prisutvecklingen i konsumentledet.

1.29 Inflation

Årlig procentuell förändring

Prosperas senaste undersökning för maj visar samtidigt på fortsatt låga och fallande inflationsförväntningar på framförallt ett års sikt. Penningmarknadsaktörernas förväntningar på ett års sikt har sjunkit från 1,7 procent i januari till 0,8 procent i maj. De längre förväntningarna har också fallit men i mindre utsträckning. Förväntningarna är att inflationen om två år ligger på 1,3 procent, alltså

klart under målet. På fem års sikt väntas inflationen vara 1,7 procent.

Åtgärder för att begränsa virusets spridning ger fall i produktionen

Tydlig sättning i tillväxten i år

Den inträffade pandemin har såklart ändrat förutsättningarna helt även för Sverige. I Sverige har Riksbanken och Finansinspektionen vidtagit åtgärder för att underlätta kreditgivningen, sänka lånekostnaderna och tillhandahålla likviditet. Det finanspolitiska utrymmet är större än i många andra länder och regeringen har vidtagit åtgärder för att mildra de negativa effekter på produktion och konsumtion som uppkommer i spåren av epidemin. En sättning har dock redan inträffat och kan förväntas fortgå även framöver till följd av de begränsningsåtgärder som vidtagits. Nedgången i konjunktoren har skett så snabbt och är av en sådan omfattning att den inte kan hanteras mer än i mindre utsträckning av stabiliseringspolitik.

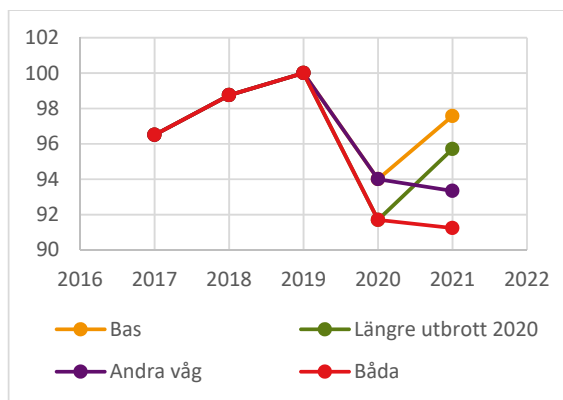
Då Sverige inte stängde i lika stor utsträckning som andra länder kan den initiala dämpningen sammantaget väntas bli mindre. Vissa sektorer i Sverige som exempelvis besöksnäring och transportindustrin drabbades dock kraftigt och snabbt. När sedan effekten av fallande tillgångsvärden, dystrare framtidsförväntningar, ökad oro och därmed en dämpad global och inhemsk efterfrågan slår igenom kan även Sverige komma att drabbas hårt. Sverige är ett land med en stor exportsektor. Värdet av total svensk export motsvarar nästan 50 procent av BNP. Den tydliga konjunkturedgången globalt, i euroområdet samt USA kommer sätta tydliga spår i den svenska ekonomin. Den privata tjänstenäringen i Sverige uppgår till drygt 50 procent av BNP och dessa är hårt drabbade av krisen. Sveriges avvikande hantering av pandemin kan också få en negativ effekt på den ekonomiska utvecklingen även om till exempel turistnäringen inte är så omfattande. Ett ökat semesterande i Sverige kommer sannolikt endast delvis väga upp detta då restriktioner och oro för smittspridning och ekonomi kommer hålla tillbaka efterfrågan på besöksnäringens tjänster.

Framöver är det sannolikt att inflationen blir fortsatt låg. Den tydliga sättningen i produktion och efterfrågan och det svaga konjunkturläget både globalt och i Sverige kommer att hålla tillbaka prisökningstakten. Det finns samtidigt en viss press upp på priserna. Livsmedelspriser kan till exempel komma att öka mer än vanligt. Brist på insatsvaror och logistikproblem har dessutom ökat produktionskostnaderna. Utslagning av företag och minskad konkurrens liksom en försvagade växelkurs kan också bidra till att inflationen inte helt försvinner.

I siffror är bedömningen att BNP i Sverige faller med cirka 6 procent 2020 i scenario 1 där situationen gradvis förbättras under året. I det mer utdragna scenariot antas BNP falla med 8,3 procent. En gradvis ökad produktion och efterfrågan medför att BNP-tillväxten 2021 blir 3,8 procent i scenario 1 och 4,4 procent i scenario 2. I inget av dessa scenarier återhämtar sig ekonomin så att BNP-nivån återgår till läget i slutet av 2019, alltså innan krisen (se diagram 1.30). Självklart inträffar det inte heller i de två värre scenarierna. I linje med en tydligt försvagad konjunktur väntas arbetslösheten uppgå till cirka 10 procent i slutet av detta år och under 2021 i scenario 1 och cirka 11 procent i scenario 2. Inflationen mätt med KPIF väntas hamna klart under inflationsmålet i båda scenarierna.

1.30 Svensk BNP-nivå, olika scenarier

Index 2019=100

Källa; Industrierbetsgivarna